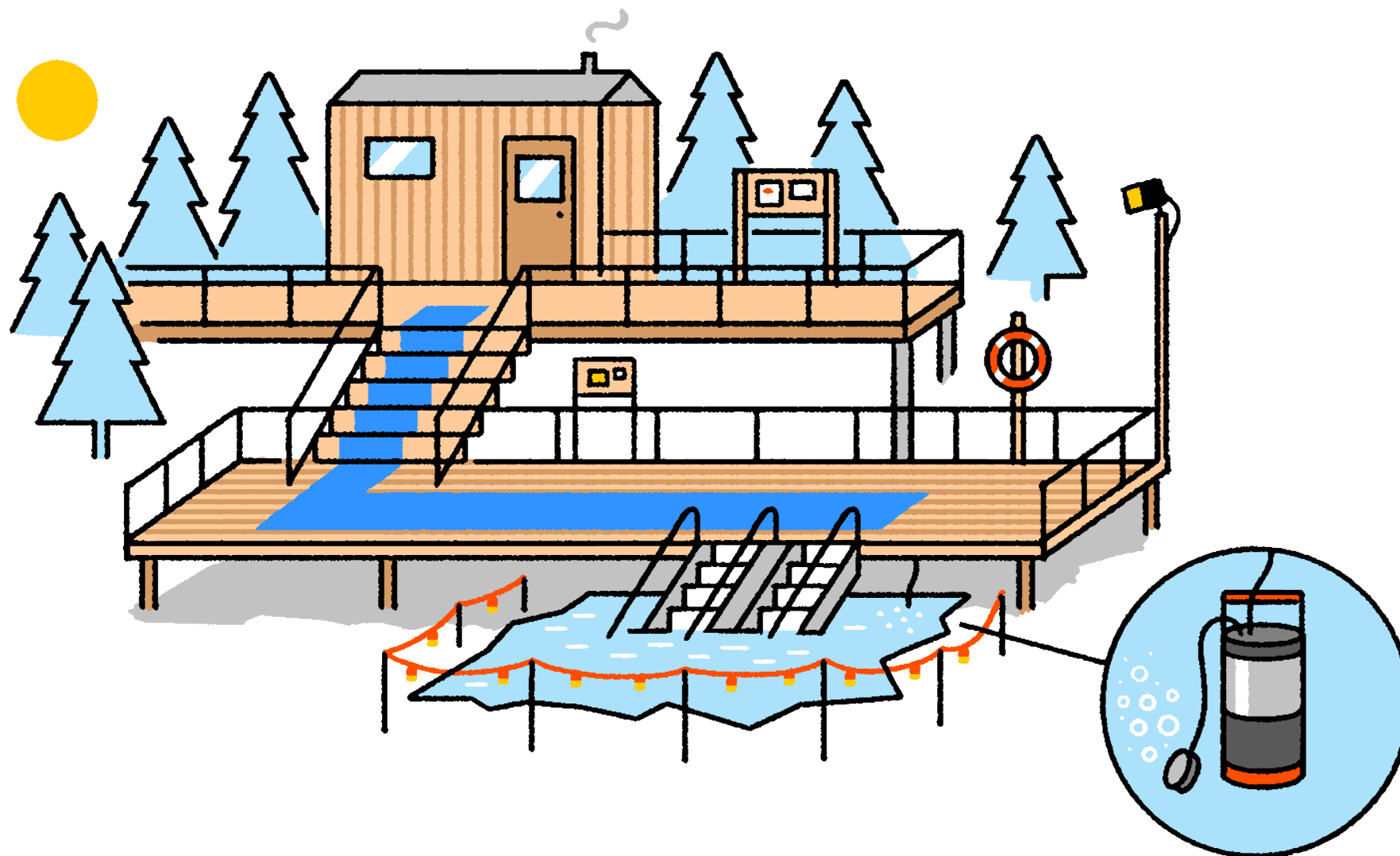

SUOMEN LATU

TALVIUINTIHANKE

OPAS TALVIUINTIPAIKAN KEHITTÄMISEEN JA
UUDEN TALVIUINTIPAIKAN PERUSTAMISEEN

SISÄLLYSLUETTELO

1. Alkusanat ja talviuintihankkeen sisältö	2
2. Olemassa olevat talviuintipaikat ja alkukartoituskysely	3
2.1. Liikuntapalvelut.fi liikuntapaikat	
2.2. Alkukartoituskyselyn tulokset	
2.2.1. Havaintoja vastauksista	
3. Uusien talviuintipaikkojen tarve	5
3.1. Taloustutkimus Oy tutkimus talviuinnista	
4. Turvallisen talviuintipaikan vaatimukset	6
4.1. Tukes ohjeet talviuintipaikan turvallisuudesta	
4.1.1. Opasteet ja kyltit	
4.1.2. Liukkauden torjunta	
4.1.3. Valaistus	
4.1.4. Pelastusvälineet	
4.2. Välttämättömät turvallisuusasiat, mikä on riittävää?	
4.3. Vastuunjako tontin omistajan/kunnan/kaupungin kanssa	
4.3.1. Valmis sopimus pohja talviuintipaikalle	
4.4. Vakuutukset?	
5. Uuden talviuintipaikan perustaminen	13
5.1. Rakentamisen lähtökohtana on osallistaminen	
5.2. Vinkkejä + hintoja	
6. Kokemuksia talviuintihankkeen piloteista	16
6.1. Talviuintipaikan toimivuuden ja turvallisuuden edistäminen	
6.1.1. Avannon sulanapito	
6.1.2. Talviuintipaikan valaistus	
6.1.3. Resca pelastuslautta	
6.1.4. Lämpömatot	
6.1.5. Ilmalämpöpumppu	
6.1.6. Avaimeton kulunvalvonta	
7. Vinkkejä talviuintipaikan toimivuuden kehittämiseen	21
7.1 Saavutettavuus	

1. ALKUSANAT JA TALVIUINTI-HANKKEEN SISÄLTÖ

Suomen Latu toteutti Talviuintihankkeen (6/2023-9/2024) opetus- ja kulttuuri-ministeriöltä saadulla rahoituksella. Talviuintihankkeen tuloksista ja sen aikana kerätyistä tiedoista koottiin tämä opas. Opas on suunnattu talviuintipaikkojen ylläpitäjien käyttöön sekä tahoille, jotka perustavat uutta talviuintipaikkaa. Tästä oppaasta löydät tietoa talviuintipaikan turvallisuusvaatimuksista, kehittämis-toimenpiteistä sekä ohjeistuksia ja vinkkejä uuden talviuintipaikan perustamista varten. Oppaan keskiössä on turvallisuus: kaikki ohjeistukset pyrkivät lisäämään talviuimareiden turvallisuutta, mutta myös viihtyvyyttä talviuintipaikoilla.

Luonnonvarakeskuksen LVVI3 (2022) tutkimuksen¹ mukaan noin 12 prosenttia aikuisväestöstä harrastaa talviuintia. Talviuinnin suosio on kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana, mikä näkyy myös talviuintipaikoilla. Viimeisten vuosien aikana talviuinnin terveyshyödyistä on saatu uutta tutkimustietoa ja yhä useampi on löytänyt lajista tavan rentoutua kiireisen arjen keskellä. Lisääntyneet kävijämäärät aiheuttavat myös ruuhkia talviuintipaikoilla, eikä talviuintipaikkoja ole kaikkialla riittävästi kävijöihin nähden. Talviuintipaikkojen tulisi olla myös turvallisia ja toimivia kävijöilleen.

Suomen suurimpana ulkoilujärjestönä Suomen Latu haluaa edistää talviuintia ja kehittää talviuintipaikkoja vastaamaan talviuimareiden tarpeita. Sen vuoksi laadimme tämän talviuintipaikan ylläpitäjille suunnatun oppaan.

¹ https://px.luke.fi/PxWeb/pxweb/fi/Ulkoilu/Ulkoilu_02_Ulkoiluharrastuksiin_osallistuminen_ja_harrastuskerrat/09_Uintiharrastukset_2.px/table/tableViewLayout2/

2. OLEMASSA OLEVAT TALVIUINTIPAIKAT JA ALKUKARTOITUSKYSELY

2.1. LIKUNTAPALVELUT.FI-LIKUNTAPAUKAT

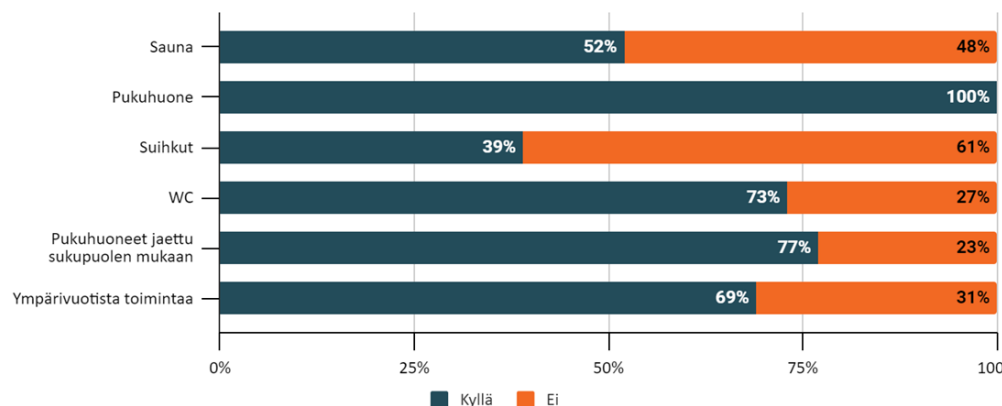
Lipas.fi-sivusto² on Jyväskylän yliopiston ylläpitämä valtakunnallinen liikunnan paikkatietojärjestelmä, josta löytyy ajantasainen tieto Suomen liikunta- ja ulkoiluapaikoista. Sivustolta tulisi löytyä myös jokaisen talviuintipaikan yhteystiedot: tällä hetkellä Lipas.fi-tietokannassa on 372 talviuintipaikan tiedot. Kaupungit ja kunnat päivittävät tietoja, mutta myös yhdistysten ja yksityishenkilöiden on mahdollista lisätä talviuintipaikan tietoja järjestelmään. Sivuston avulla talviuimarit voivat etsiä itselleen sopivan talviuintipaikan.

2.2. ALKUKARTOITUSKYSELYN TULOKSET

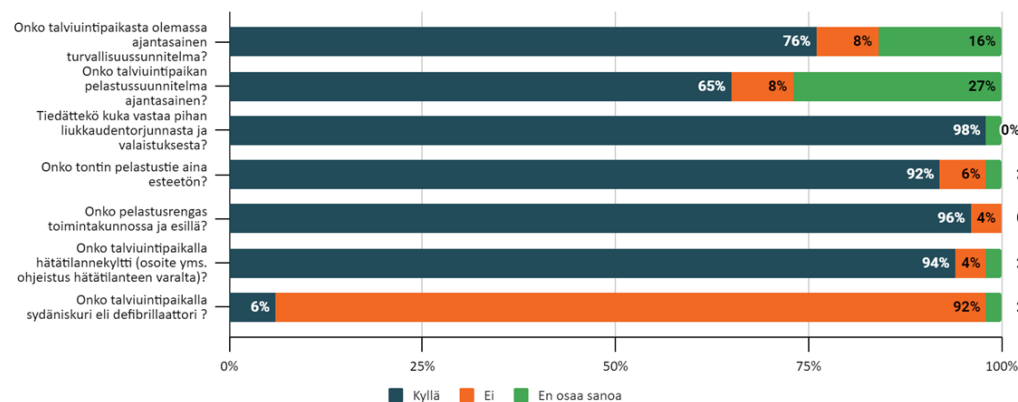
Talviuintahkeen alkaessa LIPAS-järjestelmästä löytyi 372 talviuintipaikan tiedot. Päivitimme yhteystietolistan ajan tasalle ja lähetimme jokaiselle listalta löytyneelle talviuintipaikalle alkukartoituskyselyn. Kysely toteutettiin syyskuussa 2023 osana hankkeen ensimmäisiä uutiskirjeitä. Kyselyn linkki oli julkinen. Kyselyn linkkiä jaettiin lisäksi sähköpostitse 280 talviuintipaikalle, Suomen Latu Talviuinti -Facebook-ryhmässä sekä Suomen Ladun LinkedInissä. Webpropol-alustalla toteutettuun kyselyyn saimme yhteensä 53 vastausta. Kyselyn tavoitteena oli kartoittaa talviuintipaikkojen tämän hetkistä tilannetta ja kehitystarpeita. Kyselyn tulokset ohjasivat myös hankkeen etenemistä.

Kyselyyn vastanneista talviuintipaikan ylläpitäjänä toimi 22:ssa paikassa kunta, 24:ssä yhdistys ja kolmessa yritys.

Talviuintipaikkojen olosuhteisiin liittyvissä kysymyksissä kartoitettiin millaisia talviuintipaikat yleisesti Suomessa ovat. Alla näkyvät vastaukset vastasivat kysymykseen: Löytyykö talviuintipaikalta, jotain seuraavista?

Talviuintipaikkojen turvallisuutta pyrittiin kartoittamaan seuraavilla kysymyksillä:

² <https://lipas.fi/etusivu>

2.2.1. Havaintoja vastauksista

Kyselyyn vastanneista yli 50 % talviuintipaikalta löytyy sauna. Kaikkien vastaajien talviuintipaikoilta löytyy pukuhuone uimareiden käyttöön. Suihkuja ei löydy joka paikasta eikä myöskään pukuhuoneita ole jaettu kaikkialla sukupuolen mukaan. Ympäri vuotista toimintaa oli 69 % vastanneista.

Monen talviuintipaikan yhteydessä on sauna, mutta se ei ole pakollinen varuste talviuintipaikalla. Useimmiten sauna lämmitetään vain muutamana päivänä viikossa, mutta uimaan pääsee joka päivä. Pukuhuone tai pukusuoja voi olla lämmitetty tai lämmittämätön.

Turvallisuuteen liittyvistä vastauksista esiin nousi, että kaikilla talviuintipaikoilla ei ollut ajantasaista turvallisuus- tai pelastussuunnitelmaa tai sen olemassa olosta ei oltu varmoja. Defibrillaattori löytyi vain kuudelta prosentilta vastanneista talviuintipaikoista. Vaikka sydäniskuri ei olekaan pakollinen varuste talviuintipaikalla, se lisää käyttäjien turvallisuutta huomattavasti.

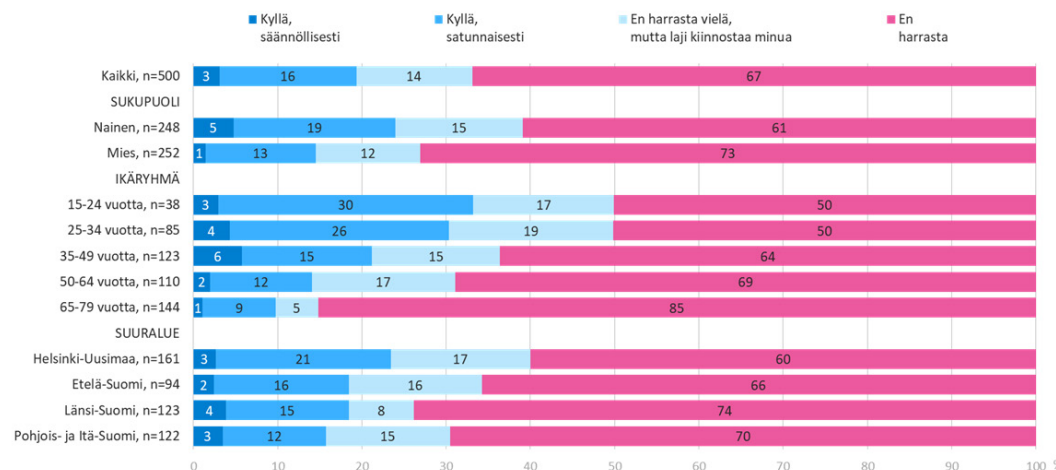

3. UUSIEN TALVIUINTIPAikkojen TARVE

3.1. TUTKIMUS TALVIUINNISTA

Suomen Latu teetätti Taloustutkimuksella talviuintia koskevan kyselytutkimuksen helmikuussa 2024. Tutkimuksen kohdejoukkona oli 15-vuotiaat ja sitä vanhemmat henkilöt koko Suomen alueelta, lukuun ottamatta Ahvenanmaan maakuntaa. Tutkimuksessa haastateltiin 500 henkilöä. Tutkimuksen otos painotettiin iän, sukupuolen, asuinalueen ja talouden koon mukaan kohderyhmää edustavaksi. Haastattelut tehtiin 26.2.–27.2.2024 Taloustutkimuksen puhelinhaastattelukeskuksesta Helsingistä. Tutkimuksen virhemarginaali on noin ±3,8 prosenttiyksikköä 95 prosentin luottamustasolla.

Tutkimuksessa selvitettiin ketkä harrastavat talviuintia ja kuinka paljon talviuintia harrastetaan. Alla olevassa taulukossa näkyvät kyselyn vastaukset.

Talviuintia harrastaa satunnaisesti joka viides 15 vuotta täyttänyt eli 908 500 henkilöä ja säännöllisesti talviuintia harrastaa 146 300 suomalaista. Satunnaisella harrastamisella tarkoitetaan 2-3 kertaa edeltävän 12 kuukauden aikana. Kokonaisuudessaan talviuintia harrastaa 24 % suomalaista naisista ja 14 % miehistä. Uusia, mahdollisia talviuinnin harrastajia on 14 % suomalaisista eli noin 650 000 henkilöä voisi kokeilla talviuintia.

Luonnonvarakeskuksen LVVI3 (2020)-tutkimuksen ja Suomen Ladun vuonna 2021 Taloustutkimuksella teettämän tutkimuksen mukaan talviuintia harrastaa 720 000 suomalaista ja yli 400 000 on kiinnostunut kokeilemaan lajia. Luvut ovat kasvaneet myös näiden tutkimuksien jälkeen.

Kyselytutkimus antaa myös ymmärrystä talviuintipaikkojen suurille asiakasmäärille ja ruuhkautumisille. Talviuimareiden määrä on lisääntynyt, joten on luontevaa, että myös talviuintipaikkojen kysyntä kasvaa koko maassa. Se asettaa painetta parantaa ja kehittää olemassa olevia, kuin myös perustaa uusia talviuintipaikkoja.

4. TURVALLISEN TALVIUINTIPAIKAN VAATIMUKSET

4.1. TUKESIN OHJEET TALVIUINTIPAIKAN TURVALLISUUDESTA

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes ohjeistaa valtakunnallisena viranomaisena talviuinnin turvallisuudesta, kun taas Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirasto vastaa paikkojen valvonnasta yhteistyössä kuntien terveysviranomaisten kanssa. Tukes on laatinut turvallisuuden edistämisestä selkeät ohjeet, joita seuraamalla ylläpitäjät varmistuvat palvelun laillisuudesta.

Talviuintipaikan ylläpitäjä, eli palveluntarjoaja, vastaa talviuintipaikan turvallisuudesta. Palveluntarjoaja voi olla esimerkiksi kunta, seurakunta, yhdistys tai yritys. Palveluntarjoaja vastaa talviuintipaikan rakennusten, laitteiden, kulkureittien ja varusteiden huollosta ja kunnossapidosta.

Palveluntarjoaja vastaa myös siitä, että palvelusta annetaan riittävät turvallisuutta koskevat tiedot palvelun käyttäjälle, liittyen esimerkiksi veden syvyyteen tai virtauksiin³. Avannon tekemisen yhteydessä tulee huomioida avantopumpun sijoittaminen siten, ettei uimari joudu siihen, eikä pumpun aiheuttama virtaus vie uimaria. Avanto tulee ympäröidä aidoilla, puomeilla tai lippusiimoilla, ja avanto on tarkistettava sukeltamalla ennen talviuintikauden alkua.

Laiturin tulee olla tukeva ja niin leveä, että kaksi ihmistä pystyy ohittamaan toisensa. Veteen menevien portaiden tulee olla sellaisia, että avannosta pääsee helposti pois.

³ <https://www.suomenlatu.fi/media/talviuintipaikan-turvallisuus-tukes-esitys.pdf>

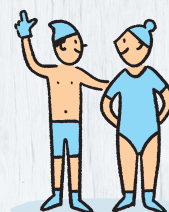
4.1.1. Opasteet ja kyltit

Talviuintipaikan tulee varmistaa kyltein ja opastein, että uimareille annetaan riittävästi ennakkotietoa talviuintipaikan turvallisesta käytöstä. Talviuintipaikan osoite ja koordinaatit, sekä paikkakunnan nimi ovat hyvä olla näkyvillä hätätilanteiden varalta. Tähän tarkoitukseen soveltuu SFS 4424-standardin mukainen paikannusmerkki-kyltti.

Lisäkyltit, joilla annetaan uimareille riittävät tiedot talviuintipaikasta, voivat sisältää tietoa veden syvyydestä, pohjan muodoista sekä mahdollisista virtauksista. Lisäksi uimareiden nähtävillä tulee olla talviuintipaikan ylläpitäjän yhteystiedot mahdollisten palautteiden ja vikailmoitusten tekemistä varten.

Suomen Ladun talviuimarin ohjeet⁴ ohjaavat kokenutta ja aloittelevaa uimaria toimimaan kaikille turvallisella tavalla talviuintipaikalla. Ohjekyltit tulee tulostaa tai teettää ja laittaa näkyville aina vähintään englanniksi.

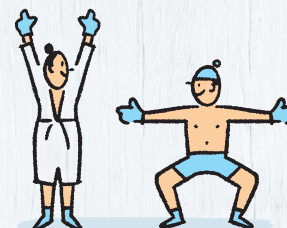
TALVIUIMARIN OHJEET

1
Varustaudu uima-asulla, päähineellä, jalkineilla sekä halutessasi käsineillä. Älä mene yksin uimaan.

2
Liiku rauhallisesti, sillä kulkureitit ja portaat voivat olla liukkaat.

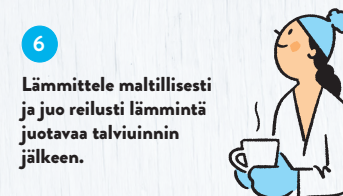
3
Lämmittele hyvin ennen veteen menoa esimerkiksi lyhyellä jumpalla. Jos menet suoraan saunasta uimaan, anna kehon viilentyä ennen uintia.

4
Hengitä rauhallisesti veteen mennessä, kylmä vesi saattaa aluksi aiheuttaa vaaratonta hengen salpautumista.

5
Aloita lyhyillä pulahduksilla ja pidennä uinti-aikaa oman tuntemuksesi mukaan. Älä hyppää veteen ja vältä pään kastelemista.

6
Lämmittele maltillisesti ja juo reilusti lämmintä juotavaa talviuinnin jälkeen.

8
Nauti talviuinnin hyvistä terveysvaikutuksista kehoasi kuunnellen. Lapsetkin voivat kokeilla talviuintia aikuisten seurassa.

7
Älä mene uimaan sairaana tai alkoholin vaikutuksen alaisena. Mikäli epäilet talviuinnin sopivuutta itsellesi, keskustele ensin lääkärisi kanssa.

⁴ <https://www.suomenlatu.fi/ulkoilu/talviuinti/talviuinnin-etiketti.html>

4.1.2. Liukkauden torjunta

Talviuinnin suurin yksittäinen loukkaantumisriski on matkalla pukusuojasta avantoon ja takaisin. Tämän takia talviuintipaikan liukkauden torjuntaan on syytä kiinnittää erityistä huomiota.

Avantoon tulee tehdä selkeä ja turvallinen kulkutie, jonka tulee olla puhdistettu lumesta, hiekoitettu tai sulatettu lämpömatoilla. Talviuintipaikan kävijöiden saataville on asetettava lapio, katuharja ja hiekoitushiekkaa, jotta kävijät voivat tarpeen mukaan lisätä hiekoitusta. Ohjeet lumen ja jään poistamiseksi mattoa vahingoittamatta ovat välttämättömät, mikäli kulkureitti pidetään sulana lämpömatoilla.

Lämpömatot pysyvät sulana jäätymisestä ja pakkasesta huolimatta. Lämpömaton tulee olla varustettu vikavirta/ylivirtalaukaisulla sekä termostaatilla. Silloin se on turvallinen, eikä sitä tarvitse valvoa⁵. Termostaatin ohella lämpömattoja voidaan käyttää ajastimella, jolloin matto on päällä esimerkiksi vain uintivuorojen aikana. Lämpömattojen sähköasennukset tulee suorittaa noudattamalla pienjännitesähköasennusten standardisarjan (SFS 6000-7-702:2022)⁶ mukaista standardia ja sähköasennukset saa tehdä vain pätevä sähköasentaja. Varmistathan asennustyötä tilatessasi, että asentaja tuntee Tukesin ja Suomen Standardointi Oy:n tekemät standardit ja ohjeistukset.

Sähkötoimisten lämpömattojen lisäksi markkinoille on viime vuosina tullut ilma-äyhteisiä sulanapitomattoja. Niiden toimintaperiaate perustuu siihen, että maton päälle kertynyt lumi ja jää murtuvat askelten alla, jonka jälkeen matto voidaan lakaista puhtaaksi.

Liukkauden torjunnan kannalta haastavin paikka on laiturin uima-portsaat, jotka jäätyvät väistämättä pakkassäällä. Turvallisen veteen laskeutumisen ja avannosta nousemisen hyväksi on tehtävissä kaksi erilaista toimenpidettä. Yleinen ratkaisu on asentaa portaisiin muotoonleikatut lämpömatot. Mattojen hinnan lisäksi tämän ratkaisun haasteena on se, että jäiset olosuhteet lyhentävät kumisen maton

käyttöikää. Toinen vaihtoehto on vaihtaa uima-portsaiden askelmat metallisiin jalkasäleikköihin, jotka kestävät myös jääräudalla puhtaaksi hakkaamisen. Säleikön valinnassa tulee kiinnittää huomiota säleikön reikien riittävään kokoon ja pinnan karkeuteen, jotta ne ovat käyttäjille mukavat.

Nurmijärven Latu ja Polku ry. Talviuintipaikka Kiljavalla/Jenna Honkanen

⁵ <https://www.lampomatto.fi/>

⁶ <https://sales.sfs.fi/fi/index/tuotteet/SFSsahko/SFS/ID2/6/1141170.html.stx>

4.1.3. Valaistus

Talviuintipaikka tulee olla valaistu turvallisesti riippumatta siitä, mistä suunnasta ihminen lähestyy avantoa. Avanto luo itsessään korkean tapaturmariskin, jonka takia tehokas valaistus on talviuintipaikan turvallisuuden kannalta kriittinen.

Talviuintipaikan ulkovalaistuksen suunnittelu voidaan jakaa kolmeen erilliseen osaan. Valaistus parkkialueelta pukusuojaan ei eroa vaatimuksiltaan muista valaisukohteista. Kannattaa kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että talviuintipaikan ohjeet ja turvallisuustiedot ovat valaistu selkeästi.

Kulkureitti pukusuojasta avantoon muodostaa toisen valosuunnittelun kokonaisuuden. Valaistuksen tulee auttaa uimaria hahmottamaan laiturirakenteet ja vedenpinta myös huonolla näkökyvyllä. Siksi esimerkiksi portaat ja laiturin kaiteet on syytä valaista esimerkiksi valoletkulla. Kolmannen ja tärkeimmän ulkovalaistuksen kokonaisuuden muodostavat avannon portaat ja avanto. Uimaportaat ja avanto tulee valaista siten, että uintialue on havaittavissa laiturilta ja vedestä. Lisäksi valaistus on suunniteltava niin, että myös jäällä kulkevat hahmottavat avannon turvallisen etäisyyden päästä. Lisää valaistuksesta kerrotaan kappaleessa 4.2.

Muuramen Mursut ry:n talviuintipaikan pelastusvälineet/Oona Järvinen

4.1.4. Pelastusvälineet

Talviuintipaikan pelastusvälineiden osalta palveluntarjoajan on selkeintä noudattaa Tukesin Uimarantojen turvallisuus⁷ -ohjetta, joka sisältää sekä viittaukset pelastuslakiin että antaa selkeät ohjeet pelastusvälineiden sijoittamiseen ja määrään.

Pelastusvälineistä vähintään pelastusrenkas ja heittoliina ovat löydyttävä talviuintipaikalta. Ne tulee sijoittaa helposti saataville avantoon johtavien portaiden luo. Tämän lisäksi talviuintipaikalta on hyvä löytyä rankalauta⁸, lifeboard⁹ tai pelastuslautta¹⁰, mitkä mahdollistavat veteen/jäihin pudonneen tai uimaan kykenemättömän ihmisen pelastamisen turvallisesti. Hankkeen osana Suomen Latu ja Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH) tekivät opetusvideoiden sarjan, joissa esitetään myös turvallisen pelastamisen perusteet¹¹.

Talviuintipaikalle on suositeltavaa hankkia ensiapulaukun lisäksi defibrillaattori sydänperäisten vaaratilanteiden hoitamista varten. Ensiaputarvikkeet ja defibrillaattori tulee sijoittaa siten, että ne ovat helposti ja vapaasti käytettävissä tapaturman sattuessa. Talviuintipaikan ylläpitäjän vastuulla on opastaa uimareita pelastusvälineiden ja ensiaputarvikkeiden käytössä, sekä huolehtia niiden toimivuudesta säännöllisesti.

Parhaatkaan pelastusvälineet eivät auta, ellei niiden käyttöä harjoitella. Siksi talviuintiyhdistyksen on syytä järjestää jäsenilleen avoimia pelastuskoulutuksia säännöllisesti. Koulutus voi olla pelastusvälineiden sijainnin ja käytön harjoittelua omatoimisesti tai koulutuksen voi tilata Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto SUH ry:ltä¹².

⁷ <https://tukes.fi/uimarantojen-turvallisuus#ohjeen-soveltamisala-ja-uimarannan-maaritelma>

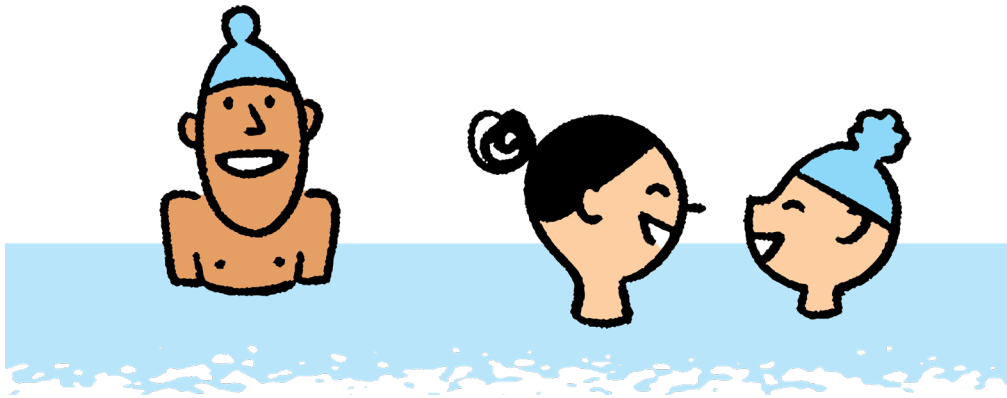
⁸ <https://ensiaputarvike.fi/fi/ensiaputarvikkeet/immobilisaatio/baxstrap-rankalauta/baxstrap-rankalauta-keltainen/>

⁹ <https://www.lifeboard.nu/fi>

¹⁰ <https://www.rescari.fi/tuotteet-ja-palvelut/>

¹¹ <https://www.youtube.com/watch?v=wB5GOTxfF0s>

¹² <https://suh.fi/>

4.4. VASTUUNJAKO TONTIN OMISTAJAN/ KUNNAN/KAUPUNGIN KANSSA

Suurin osa talviuintipaikoista sijaitsee kuntien omistamilla tonteilla ja maksavat vuokraa käyttämistään pukuhuoneista tai rakennuksista. Useasti talviuinti-seura tai toimintaa pyörittävä yhdistys maksaa vuokraa ja hallinnoi tiloja vain talviuintikauden ajan, ja käytännön asiat on tehty vuosia sitten suullisesti sopien ja vakiintuneilla tavoilla. Mutta miten toiminnot jatkuvat, jos kunnan tilapäällikkö tai liikuntapalveluiden esihenkilö eläköityy tai vaihtuu?

Näiden tilanteiden takia talviuintiyhdistyksen ja kunnan kannattaa tehdä vastuunjaon sopimus, jossa määritellään, kuinka osapuolet vastaavat miltäkin osin talviuintipaikan toiminnasta ja turvallisuudesta, sekä miten mahdolliset ongelmatilanteet ratkaistaan.

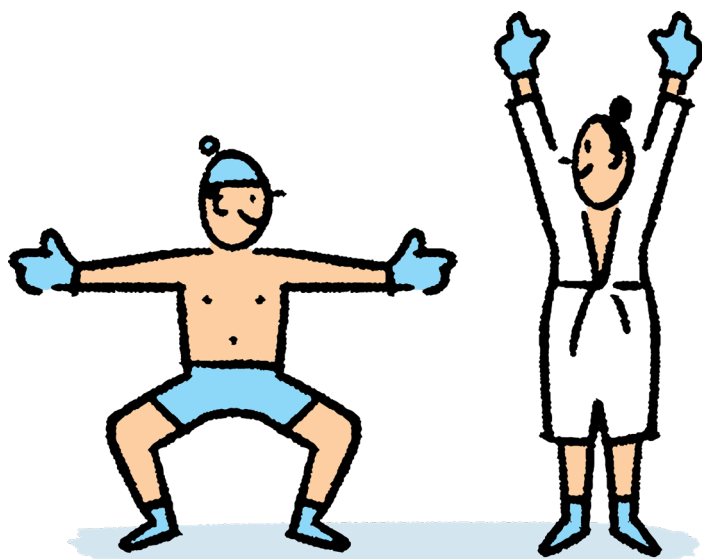
Sopimukseen vastuunjaosta kannattaa kirjata ainakin seuraavat asiat:

- Vastuu tilasta talviuintikauden aikana - kuka huolehtii kiinteistön kunnossapidosta ja lämmityksestä.
- Talviuintikauden aikaväli eli milloin kiinteistö luovutetaan talvi-uinnin käyttöön ja missä kunnossa.
- Alueen kulkuväylien auraaminen, sekä palautteen antamisen kanava, mikäli lumityöt eivät ole hoidettu riittävällä tasolla.
- Määritellään, missä kulkee talviuintipaikan omavastuu lumitöissä ja liukkaudentorjunnassa, sekä tapa ja taso, jolla yhdistyksen tulee hoitaa työt.
- Kirjattuna tapa ja määrä, millä yhdistys voi saada hiekoitushiekkaa vuokranantajalta pihaan kesken talvikauden tai muuta apua.
- Sähkö- ja vesimittarien kulutuksen seuraaminen, sähkön ja veden käytöstä koituvien kustannusten jakautuminen sekä tasauspäivät vuokranantajan ja yhdistyksen välillä.
- Kiinteistön jätehuolto.
- Talviuintipaikan, piha-alueen ja kulkuväylien valaistus piha-alueella.
- Talviuintiyhdistyksen vastuut talviuintiin liittyvän välineistön säilytyksestä talviuintikauden ulkopuolella, valaistuksesta laiturialueella sekä sähkötöiden sähköturvallisuudesta.
- Kuluttajaturvallisuuslain mukaisten ohjeistusten esille laittaminen (kyltit ja tulosteet) ja kunnossapito.
- Tapa käyttökatkoksen ilmoittamisesta talviuimareille ja vuokranantajalle.
- Kiinteistön kunnan tarkastamisen aikaväli ja kuka huolehtii ajantasaisesta kunnossapitosuunnitelmasta.

4.4.1. Valmis sopimus pohja talviuintipaikalle

Talviuintipaikan ylläpitäjän eli toimintaa järjestävän yhdistyksen ja kiinteistön vuokranantajan välille kannattaa aina laatia tarkkarajainen vuokrasopimus tilankäytöstä ja molempien osapuolten vastuista. Osana hanketta olemme luoneet vapaasti hyödynnettävän Word-pohjaisen mallisopimuksen, joka pyrkii kattamaan kaikki yleisimmät vuokraukseen liittyvät haasteet ja erityispiirteet.

Sopimus pohjan voit ladata vapaasti käytettäväksi ja muokattavaksi Suomen Ladun verkkosivuilta osoitteesta: www.suomenlatu.fi/talviuintihanke.

4.5. VAKUUTUKSET?

Talviuintihankkeen aikana vastasimme useiden talviuintipaikkojen kysymyksiin koskien vakuutuksia. Useampaa talviuintiyhdistystä mietitytti, että tuleeko yhdistyksellä olla jäsenilleen vakuutus. Tiivistettynä vastaus näihin pohdintoihin on, ettei kannata.

Talviuintipaikan rakennukset ja rakenteet tulee tietenkin vakuuttaa joko vuokralaisen tai omistajan taholta, mutta talviuinnin harrastajien kannalta tilanne on kimurantimpi. Vakuutusyhtiöt myöntävät useimmille urheilulajeille lajiliiton kautta vakuutuksia, mutta niiden hinnat perustuvat aina dataan loukkaantumisherkyydestä ja hoitokuluista. Isoissa lajiliitoissa vakuutus sisällytetään pakolliseen pelaajalisenssiin ja vakuutettujen suuri määrä laskee vakuutuksen hintaa.

Talviuinnissa portaat, laiturit ja kulkuväylät voivat olla jäisiä tai muutoin liukkaita aiheuttaen suurimman osan loukkaantumisista. Itse uinti harvoin aiheuttaa loukkaantumista, pois lukien sairauskohtaukset.

Koska talviuintia ei järjestetä lajiliiton alla, eikä osallistujien terveyttä valvota ennen avantoon menoa, vakuutusyhtiöt tarjoaisivat lähinnä palveluntarjoajille suunnattuja vakuutuksia, joiden yksikköhinnat ovat korkeita. Pääsääntöisesti uimareiden omat tapaturma- ja terveysvakuutukset ovat kattavampia (+ työterveyden ja työnantajan vakuutusten arvo), jolloin ne otettaisiin vahinkotilanteessa käyttöön ensimmäisenä.

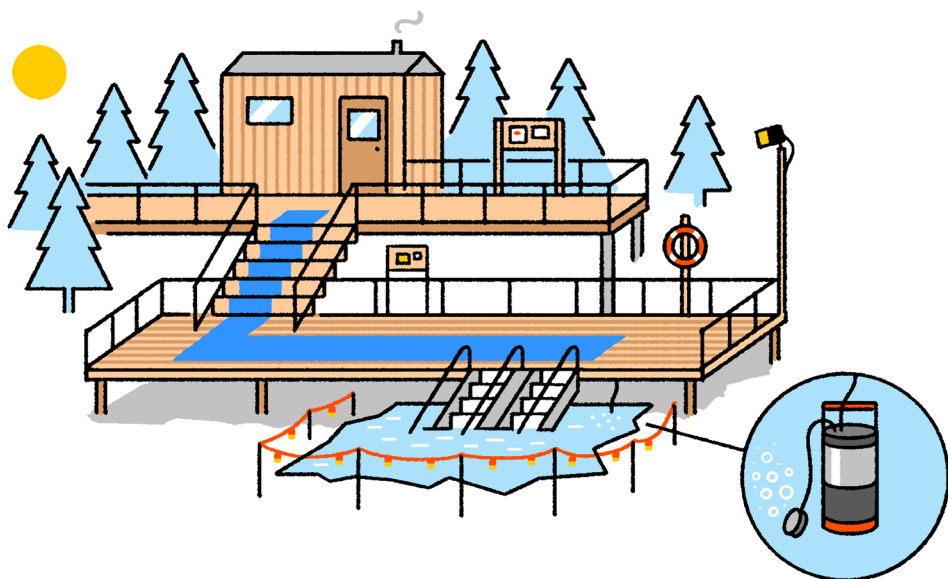
Tärkeää onkin korostaa, ettei talviuinnin kausimaksu sisällä vakuutusta harrastajalle, eikä sitä tule rinnastaa esimerkiksi kuntosalijäsenyyteen.

5.2. ESIMERKKI HINTA-ARVIO

Kuntalaisten ideat ja toiveet liikuntamahdollisuuksien parantamisesta törmäävät lopulta aina kuntatalouden asettamiin realiteetteihin. Paikallisten toimijoiden esittämä hintalappu on usein alakanttiin, sillä laiturijoka sopii mökkirantaan, ei välttämättä sovi ja riitä uimarannalle.

Mitä uuden talviuintikeskuksen perustaminen maksaa? Mikäli se perustetaan valmiin kaavan osoittamaan paikkaan, jossa on valmiit vedenlaadun, rannan turvallisuuden, pelastusteiden ja kaupunki-infran asiakirjat, sekä liittymät esimerkiksi viemäroinnille ja sähkölle. Edellä mainitut kaavoitukseen, maankäyttöön ja kunnallisiin infran rakentamiseen liittyvät tekijät vaihtelevat tapauskohtaisesti, minkä vuoksi ne eivät sovellu sisällytettäväksi esimerkkilaskelmaan.

Selvitimme talviuintihankkeessa karkeaa hinta-arviota investoinneista, jotka uusi talviuintipaikka tarvitsee perustamisen hetkellä. Hinnat perustuvat eri valmistajien tuotteisiin; hinnat on pyöristetty sisältäen arvonlisäveron.

Kuvan esimerkissä uuden talviuintipaikan perustamisen hinta-arvio on:

- Putkiponttonilaituri (3,15 x 10 m, kävelysilta 1,2 x 5 m) 13 000 €
- Kaidepuut laiturille 2 300 €
- Kahden käyttäjän leveät uima portaat 5 800 €
- Lämpömatot laiturille 10 m matkalle 2 500 €
- Kylmä pukusuoja laiturille 3 000€ tai lämmitetty vuokrakontti 300 €/kk
- Valaistustarvikkeet 500 €
- Pelastusvälineet (sis. pelastusrengas, heittoliina, alumiiniset tikkaat sekä pelastushaka ja kiinnitystarvikkeet) 700 €
- Kyltit ja opasteet painettuina alumiinipolykarbonaattilevyille 500 €

Yhteensä: 28 300 €

Hintalappu talviuintiin voi vaikuttaa suurelta, vaikkei se edes sisällä tarvittavaa sähköasentajan työpanosta ja viranhaltijoiden käyttämää työaikaa (kuten pienhankintojen tekeminen, materiaalien tilaaminen ja päätösesitysten kirjoittaminen). Mutta onko lähes 30 000 euroa talviuintipaikan perustamisesta paljon tai vähän?

Perusteluja vastaukseen ei tule etsiä vertailusta muiden liikuntapaikkojen rakentamiskustannuksiin, vaan katsomalla ympärivuotisia käyttäjämääriä ja käyttömahdollisuuksia. Vastauksen perusteluja ei tarvitse etsiä vertaamalla investointeja muuhun liikuntapaikkarakentamisen hinta-arvioihin, vaan katsomalla investointien käyttäjämääriä. Uimalaituri ja tukevat uima portaat muodostavat 65% esimerkiksi kotokehteen investoinnista. Laituri, uima portaat ja pelastusvälineistö palvelevat kuntalaisia ympärivuotisesti. Uimareiden lisäksi rakenteita voidaan hyödyntää monilajisesti esimerkiksi melontaan, retkiluisteluun tai vapaa-ajankalastajien tarpeisiin. Jotta melojat voivat hyödyntää laituria, heidän tarvitsemat askelmat ja suojat tulee huomioida jo laituria hankittaessa.

Investointia suunniteltaessa monilajisuuden ja ympärivuotisen käytön mahdollistaminen kannattaa huomioida heti alusta alkaen. Sulan veden aikana uimarit eivät välttämättä tarvitse lämmitettyä pukusuojaa, mutta paikalliset melojat voisivat käyttää pukusuoja välineiden ja varusteiden säilyttämiseen.

Kuvassa olevan pukusuojan on valmistanut Jarmax Oy Ab/Espoon kaupunki, Liikuntatoimi 2023

Kuvassa Espoon kaupungin vuokraama lämmitetty pukusuoja Laurinlahden talviuintipaikalla. Kuvan kontin vuokra on n. 300 €/kk, kulku tilaan tapahtuu henkilökohtaisella ovikoodilla/Katja Riihola, Länsiväylä-lehti 28.12.2022

6. KOKEMUKSIA TALVIUINTIHANKKEEN PILOTEISTA

6.1. TALVIUINTIPAIKAN TOIMIVUUDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Talviuintihanke avusti yhteensä 12:a talviuintipaikan kehittämistä. Avustuksia myönnettiin ympäri Suomea sekä yhdistysten että kuntien ylläpitämille talviuintipaikoille. Tarkoituksena oli rahoittaa monistettavissa olevia kokeiluja, joissa talviuintipaikan toiminnat uudistuvat. Toivomme että nämä kokemukset piloteista säästävät tiedonhankinnan vaivaa talviuintipaikoilla.

6.1.1. Avannon sulanapito

Talviuinnin turvallisuuden edistämiseksi avantoa tulee pitää sulana virrankehittäjien tai erilaisten sulanapitopumppujen avulla. Virrankehitin tai pumppu tulee sijoittaa työntämään vettä alhaalta ylöspäin, jolloin uimarille ei tule vastavirtaa. Pumppu voi olla myös rappusten sivuilla viistosti rappusista ulospäin, ettei uimareihin kohdistu virtausta. Mikäli käytössä on kaksi pumppua, ne on hyvä sijoittaa sekä etu- että takaosaan avantoa.

Talviuintihanke testasi pilottien avulla kahta erilaista avannon sulanapitojärjestelmää.

Suomen Latu Kiilopäällä testattiin Kasco-pintavirrankehittintä. Hotellin avanto-uintipaikka sijaitsee Inarissa lähellä Urho Kekkosen kansallispuistoa, jossa arktiset olosuhteet asettavat virrankehittäjät koville. Aiemmin avantoa on pidetty sulana erilaisilla uppopumpuilla, mutta niiden elinkaari on jäänyt lyhyeksi. Alunperin satamien sulanapitämiseen suunnitellun virrankehittimen, joka on suojattu vahvalla verkolla uimareiden turvallisuuden takaamiseksi.

Kasco-pintavirrankehitin¹⁸ on asennettavissa useilla erilaisilla tavoilla ja eri syvyyksiin, jolloin uimapaikan pohjan maa-aines tai humus eivät sekoitu uimaveteen. Yhdellä laitteella saa pidettyä -30 asteen pakkasessa 5*15 metrin avannon sulana läpi talven. Laitteen hankintahinta oli noin 1 350 euroa. Talvikaudella 2023-2024 laite toimi moitteetta, vaikka talvi oli erittäin ankara ja haastava sääolosuhteiltaan.

Iisalmen Latu testasi Kaveko Oy:n valmistamaa avannon sulanapitopumppua, jonka lisäksi tuli kaksi ilmastinta ja pumpulle tehty suojalaatikko. Kustannus laitteista ja laatikosta oli yhteensä 1000 euroa. Pumpun suunnitellaan yhdessä asiantuntijan kanssa talviuintipaikkaan sopivaksi ja niillä on myös palautusoikeus, mikäli tuote ei vastaa talviuintipaikan tarvetta. Pumpun myyntinimi on Sulabox¹⁹.

¹⁸ <https://www.nautikulma.fi/Kasco-2400-1-2hv-jaanestaj-/ekauppa/p136-2400DE010SL/>

¹⁹ https://kaveko.fi/verkkokauppa/sulabox-avanto-6/?gad_source=1&gclid=EAlaIQobChMI3I2m-goy8gwMV5UGRBR1xXwAHEAAYAiAAEgJZ6PD_BwE

6.1.2. Talviuintipaikan valaistus

Talviuintipaikan valaistus on olennainen asia uimareiden turvallisuuden varmistamisessa. Uimareiden tulee nähdä kulkea uintipaikalle. On myös hyvä valaista portaita ja avanto, jotta avantoon meneminen ja uiminen ovat turvallista myös pimeään aikaan. Aiemmin on kokeiltu kevyitä ratkaisuja portaiden kaiteiden ja askelmien valaisuun. Yhtenä pilottina toteutettiin valaisimien uusinta Muuramen Mursujen talviuintipaikalle. Heidän kokeilema valaisujärjestelmä koostuu neljästä led-valaisimesta (Savorak, valoteho 6W IP68) ja niiden vaatimasta muuntajasta (50W12V IP67). Myöhäisen ajankohdan vuoksi talvikaudelle 2023-2024 asennettiin vain kaksi valaisinta toimintakuntoon veden alle. Valaisimet asennettiin portaisiin veden alle valaisemaan tummassa vedessä heikosti näkyviä portaiden askelmia.

Valaisimien hankinta- ja asennuskustannukset olivat:

- porrasvalaisimet 139 euroa kappaleelta (4 kpl yhteensä 556 euroa)
- muuntaja 120 euroa, asennustyöt sähköasentajan toimesta 162 euroa
- terassivalaisimet 76 euroa kappaleelta (2 kpl yhteensä 152 euroa)
- hämähäkki/liiketunnistin 67 euroa.

Kuvassa näkyy uimaportaiden valaisun hyöty uimareille/Muuramen Mursut ry

6.1.3. Resca-pelastuslautta

Mäntsälän Retken talviuintipaikalle hankittiin pilottivastuksella resca-pelastuslautta. Pelastuslautan avulla on turvallista pelastaa henkilöä vedestä. Resca-pelastuslautta koostuu pelastuslautasta, melasta ja pelastusrenkaasta. Nämä kaikki sijoitetaan tukevasti maahan kiinnitettynä telineeseen, josta ne on helposti ja kevyesti käyttöönotettavissa. Lautta on tukeva, joten sen avulla on helppo mennä pelastettavan henkilön luokse. Pelastettava henkilö voidaan auttaa vedestä lautan tai pelastusrenkaan avulla ylös²⁰.

²⁰ <https://www.rescari.fi/tuotteet-ja-palvelut/>

Kuva: Mäntsälän Retki ry

6.1.4. Lämpömatot

Yleinen ratkaisu kulkureittien sulanapitoon on käyttää sähkökäyttöisiä sulanapito- tai lämpömattoja. Lämpömattoja voi sijoittaa kulkureiteille esimerkiksi pukuhuoneesta avantoon asti. Talviuintihankkeen pilottiaivustuksella hankittiin kolmeen eri talviuintipaikkaan lämpömatot. Otalammen alueen kyläyhdistyksen talviuintipaikalle hankittiin kaksi mattoa avantoa menevien tikkaiden yläpäähän. Lämpömatot hankittiin Edox-verkkokaupasta²¹, missä hinnastot nähtävillä.

Petosen talviuimareiden sekä Jämsän voimavaran talviuintipaikoille lämpömatot hankittiin Lämpömatto Oy²²-yritykseltä. Syksyllä 2024 mattojen hinta oli 420 euroa metriltä.

Molempien yritysten lämpömattoihin oltiin tyytyväisiä. Lämpömatot pitävät portaiden edustan sulana ja lisäävät turvallisuutta.

²¹ <https://edox.fi/>

²² <https://www.lampomatto.fi/>

Otalammen kyläyhdistyksen uimalaituri/Oona Järvinen

6.1.5. Ilmalämpöpumppu

Talviuintipaikan turvallisuuden lisäksi talviuintipaikan tulee olla viihtyisä ja toimiva. Talviuintipaikan toimivuuden edistämiseksi Rääkkylän talviuintipaikalle hankittiin ja asennettiin ilmalämpöpumppu hankkeen pilottiaivustuksella. Talviuintipaikalle asennettiin ilmalämpöpumppu, joka kuivattaa pukuhuoneen ja pitää sen sopivan lämpimänä uimareille. Ilmalämpöpumppu auttaa myös saunan lämmityksessä, koska se kylmettyi aiemmin kovilla pakkasilla, ja nyt väliovia auki pidettäessä se pysyy myös pukuhuoneen kanssa yhtä lämpimänä. Ilmalämpöpumpun käyttö on myös estänyt homeen muodostumista hirren pintaan, kun tila pääsee kuivumaan käyttökertojen välissä. Laitteen hankintakustannus oli asennettuna 1500 euroa.

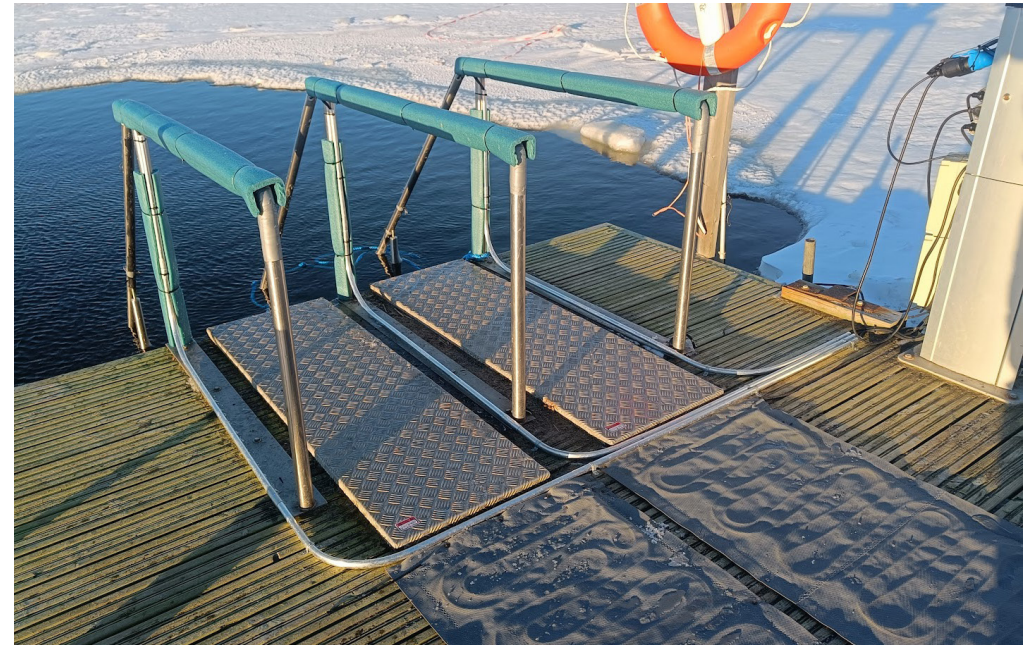
Kuva: Rääkkylän kunta

6.2. UIMATIKKAIDEN KÄDENSIIJOJEN SULANAPITOKAAPELIT

Uimatikkaiden kädensijojen jäätyminen on talviuintiin liittyvä haitta aiheuttaen myös vaaratilanteita vedestä noustessa. Tätä ongelmaa lähti ratkomaan Helsingin Latu ja Polku ry. Rastilan talviuintipaikassa. Uimatikkaiden metallisten kädensijojen sisälle asennettiin lämpökaapelit porareian kautta, kaapelit suojattiin alumiinikiskolla laiturin pinnan osalta. Lämpökaapelit kulkevat vain veteen laskevalla osuudella, muuten käyttömukavuutta on lisätty asentamalla kaiteisiin vaahtomuoviset putkeneristeet.

Lämpökaapelit eivät kuitenkaan ei päässeet varsinaiseen testiin hankkeen aikana, sillä helmikuussa 2024 suoritettun sähköturvallisuustarkastuksen mukaan asennusta ei oltu tehty SFS 6000-7-702:2022²³ (Pienjännitesähköasennukset. Osa 7-702: Erikoistilojen ja -asennusten vaatimukset. Uima-altaat ja vastaavat) standardin mukaisesti. Asennus ei ollut vaarallinen, mutta varovaisuusperiaatteen mukaan yhdistys ei ottanut asennusta käyttöön. Kaapelit, heikkovirtamuunnin, suojausvälineet ja työ maksoivat noin 1500 euroa. Yhdistys saa kaiteet toimintakuntoon tulevana talviuintikautena, mutta tapaus korostaa tilaajan vastuuta jotta asennukset tehdään turvallisuudesta tinkimättä.

Pilotti herätti kiinnostusta ympäri Suomea, ja osoitti että kaiteiden jäätymiseen on olemassa ratkaisuja. Kuva asennuksesta antaa mallin, jonka mukaan talviuintipaikat voivat lähteä ratkaisemaan jäätymisen haastetta omassa talviuintipaikassaan.

Kuva: Helsingin Latu ja Polku ry

²³ <https://sales.sfs.fi/fi/index/tuotteet/SFSsahko/SFS/ID2/6/1141170.html.stx>

6.1.6 Avaimeton kulunvalvonta

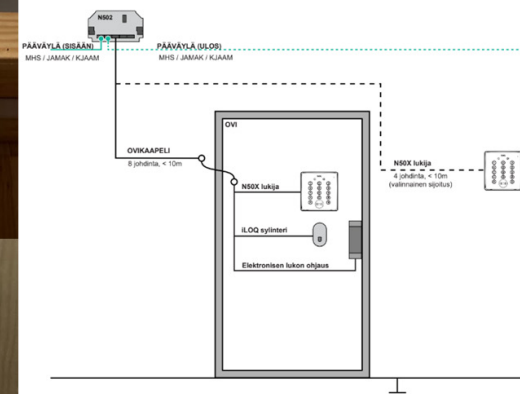
Yleisin talviuintipaikan ratkaisu kulunvalvontaan on kausimaksun maksaneille jaettava fyysinen avain, joka kerätään pois kauden päättyessä. Tämä avainten hallinta, jakaminen ja kerääminen, sekä uusien avainten teettäminen aiheuttavat valtavasti piilotyötä, kuluja ja riskejä tilojen väärinkäytöstä. Tämä avainhallintaan liittyvä työ on juuri sitä yhdistystoiminnan byrokratiaa, josta moni yhdistys haluaa eroon. Talviuintihankkeessa etsittiin pilottikohdetta, jossa voisimme testata avaimettoman älylukon käyttöä talviuintipaikassa.

Pilotin toteuttajaksi valikoitui Hyvinkään talviuimarit, joka on perustettu Hyvinkään Usmin uimapaikalla lokakuussa 2021 ja kevättalvella 2024 yhdistyksessä oli jo yli 600 jäsentä. Mikäli yhdistys käyttäisi perinteisiä fyysisiä avaimia, niiden painatuskulut olisivat olleet ensimmäisten toimintavuosien aikana jopa 15 000 euroa (esimerkkinä käytetty Abloy Sento avaimen teettämisen keskihinnalla 25 euroa/kappale).

Ratkaisuksi löytyi suomalaisen iLOQ-yhtiön älylukko 5 Series online -ratkaisu. Lukon hallinta tapahtuu pilvipalvelussa. Hyvinkään kaupunki käyttää yhtiön lukitusjärjestelmiä omissa tiloissaan, joten yhdistyksen tuli vain hankkia kaksi lukkojärjestelmää, jotka liitettiin kaupungin pilvipalveluun.

Järjestelmä mahdollistaa sen, että jokaisella käyttäjällä on sama tai henkilökohtainen kuusinumeroinen koodi, jolla lukon saa auki. Koodien toimintaa voidaan säätää reaaliaikaisesti pilvipalvelussa, esimerkiksi rajaamalla koodien toiminta-aikaa uimakauden ja kellonajan mukaan. Hallinnollisen säästön lisäksi järjestelmä tuottaa dataa siitä, kuinka paljon uimareita on mihinkin aikaan vuorokaudesta.

Järjestelmä vaatii toimiakseen Abloyn lukkopesän ja oven, jonka sisälle kaapelointi mahtuu. Tilassa tulee olla verkkovirta, jonka lisäksi laitteessa on sisäinen 4G sim-kortti. Kahden lukkojärjestelmän (miesten- ja naisten pukuhuoneet) hankintakustannukset olivat noin 3300 euroa (ALV 0 %:a). Hyvinkään kaupunki vastasi asennustyöstä omana työnään.

Käyttäjälle käyttö on intuitiivista. Koodi näppäillään numerolevyyn, jonka numerot ovat hahmottamisen helpottamiseksi kohopainikkeita ja valaistuja. Mahdollisen muistikatkon tai sähkökatkon takia oven viereen voidaan asentaa lukittava avainkaappi, jonka sisällä on fyysinen avain.

7. VINKKEJÄ TALVIUINTIPAIKAN TOIMIVUUDEN KEHITTÄMISEEN

7.1. SAAVUTETTAVUUS

Talviuintipaikan saavutettavuus on merkittävässä roolissa, jotta käyttäjät löytävät paikalle. Saavutettavuuden parantamiseksi tulee tarkistaa, että talviuintipaikka löytyy kunnan verkkosivuilta, lipas.fi -sivustolta sekä Google Mapsista. Paikkakuntalaiset lajin harrastajat toki tietävät talviuintipaikan ja sen toiminnan, mutta uudet asukkaat tai talviuinnin harrastajat löytävät parhaiten paikalle, kun tiedot harrastusmahdollisuuksista on saatavilla helposti ja kattavasti internetistä.

Google Mapsin tietoihin kannattaa lisätä osoitetiedot, aukioloajat, verkko- tai Facebook-sivujen osoite, puhelinnumero ja kuvia talviuintipaikasta. Hankkeessa tehtiin kuvalliset ohjeet Google Mapsin sijaintitietojen päivittämiseen, jotka ovat saatavilla Suomen Ladun verkkosivuilta.²⁴ Talviuintipaikan omilla sivuilla on hyvä olla esillä ohjeistukset, kuinka talviuintipaikalle pääsee ja esimerkiksi onko parkkipaikka lähettävillä.

Kunnan ja talviuintipaikan omilla verkkosivuilla, sekä sosiaalisen median kanavissa tärkein perusinfo on talviuintipaikan aukioloajat, hinnastot ja yhteystiedot. Mikäli talviuintipaikka on hiukan syrjemässä tai muuten epäselvässä paikassa, tien varteentulisi sijoittaa suuntakyltti, joka kertoo talviuintipaikan sijainnin ja nimen. Kyltit helpottavat myös palokunnan tai ambulanssin saapumista paikalle mahdollisen onnettomuuden sattuessa.

7.2. JATKUVA KEHITTÄMINEN

Riippumatta ylläpitäjästä talviuintipaikat ovat useimmiten osa kuntien liikuntapalveluja, minkä vuoksi kuntien on tärkeää kerätä palautetta talviuintipaikkojen toiminnasta. Palautteen kerääminen voi tapahtua monella eri tavalla. Esimerkiksi kuntalaiset voivat antaa palautetta talviuinnin järjestämisestä osana vaikkapa liukkaudentorjunnan kyselyä tai talviuintipaikka yhdistetään osaksi kunnan verkkopohjaista palautekanavaa. Saadut palautteet kannattaa käsitellä säännöllisesti yhdessä kunnan liikunta- ja vapaa-ajan palveluiden viranhaltijoiden, sekä talviuintiyhdistyksen kanssa.

²⁴ <https://www.suomenlatu.fi/media/talviuintipaikan-lisaaminen-google-mapsiin.pdf>